

Κείμενο 1

Παράδοση και νεωτερικότητα.

Το κείμενο αποτελεί άρθρο του Άρθρο του Βασίλη Νιτσιάκου και δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα ΤΟ ΕΘΝΟΣ στις 20-06-2020 (διασκευή).

Είναι σχεδόν κανόνας η παράδοση να αντιμετωπίζεται σαν απολίθωμα, να αναζητείται περισσότερο ανάμεσα στους νεκρούς παρά στους ζωντανούς. Στερεότυπα αντιπαράτιθεται προς τη νεωτερικότητα, προς κάθε νεωτερισμό, με όρους αξιολογικής κρίσης πάντοτε. Το παλιό είναι καλό. Ό,τι μας παραδίδεται από τις προηγούμενες γενιές είναι «γνήσιο», «αυθεντικό», «ιερό». Κάθε αλλαγή είναι απειλή και αντιμετωπίζεται σαν αλλοίωση και όχι ως ιστορική εξέλιξη.

Ας αναρωτηθούμε, ωστόσο, κατά πόσο η παράδοση είναι το αντίθετο της νεωτερικότητας ή είναι προϊόν της. Η έννοια της παράδοσης δεν υφίσταται παρά μόνο στο πλαίσιο της νεωτερικότητας. Οι κοινωνίες που ζουν μέσα σε αυτό που εμείς ονομάζουμε «παράδοση» δεν διαθέτουν αυτή την έννοια. Αυτό που εμείς λέμε «παράδοση» είναι η δική τους καθημερινή πραγματικότητα, η πραγματική ζωή τους. Δεν είναι ένα αντικείμενο που χρήζει μελέτης, προστασίας, αναβίωσης κ.λπ. . Μόνο αργότερα, όταν πλέον έχει αλλάξει, μετατρέπεται σε «παράδοση».

Αν θεωρήσουμε την παράδοση επινόηση της νεωτερικότητας, τότε θα πρέπει να την εννοήσουμε και ως μια δυναμική διαδικασία, ως ένα σύνολο προδιαγραφών, υλικών και πνευματικών, χρήσιμων για την ευημερία και την αναπαραγωγή μιας κοινωνίας. Επίσης, πρέπει να θεωρήσουμε ότι προσλαμβάνει πολλαπλές διαστάσεις και εκφράσεις. Πάνω από όλα, η παράδοση-τρόπος ζωής δίνει τη θέση της στην παράδοση-γνώση ή στη γνώση της παράδοσης, με την παρέμβαση κεντρικών θεσμών που ελέγχονται από τους ιδεολογικούς μηχανισμούς του κράτους.

Παράλληλα, στο σημερινό κίνημα επιστροφής στην παράδοση ενυπάρχει μια αντίφαση, που συνδέεται με τη συγκεχυμένη σχέση μας με το κοντινό παρελθόν μας. Όλοι εμείς, λοιπόν, που θελήσαμε να ξεχάσουμε την ταπεινή μας καταγωγή, τον σκληρό και υποτιμημένο «χωριάτικο» τρόπο ζωής, υιοθετήσαμε, όταν ξεπεράσαμε τα συμπλέγματα κατωτερότητας, το αστικό σύνθημα «επιστροφή στις ρίζες», αλλά οι ρίζες ήταν πια

ξεραμένες και έπρεπε να τις ξαναφυτέψουμε. Έτσι άρχισαν οι αναβιώσεις και οι αναπαραστάσεις, σε ένα πλαίσιο ωραιοποίησης και επένδυσης των παραδόσεων με νέα νοήματα. Ύστερα ήρθαν και τα ευρωπαϊκά προγράμματα ανάπτυξης (αγροτουρισμός, οικοτουρισμός) και αργότερα η «άυλη πολιτιστική κληρονομιά» της UNESCO, και ακολούθησε η εμπορευματοποίηση, μια ολόκληρη βιομηχανία, η οποία παράγει, εκτός από τα γνωστά τουριστικά σουβενίρ, και ιδεολογία. Ένα «μετά» που μας επιστρέφει σε έναν νέο ψευτο-ρομαντισμό, όπου αναζητούμε ψυχολογικές διεξόδους στα αδιέξοδα της μεταβιομηχανικής εποχής.

Κείμενο 2

Οι νέοι εθνικοί μας μύθοι.

Το κείμενο είναι του Οδυσσέα Ιωάννου και δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα *ΤΟ ΒΗΜΑ*, στήλη *ΤΟ ΧΡΟΝΟΓΡΑΦΗΜΑ ΤΟΥ ΟΔΥΣΣΕΑ ΙΩΑΝΝΟΥ*, στις 14-04-2022(διασκευή).

Χωρίς να έχω πολύ καθαρή εικόνα για τους «εθνικούς μύθους», με τους οποίους θρέφονται άλλοι λαοί, νομίζω πως στην Ελλάδα είμαστε σε περίοπτη θέση. Δεν αναφέρομαι στους ιστορικούς μύθους, που παρά το γεγονός πως έχουν αποκαλυφθεί από έγκριτους ιστορικούς εμείς συνεχίζουμε να ταΐζουμε με αυτούς τα σχολικά μας βιβλία και τις ομιλίες των επετείων. Αναφέρομαι στους σύγχρονους μύθους, οι οποίοι έχουν να κάνουν με μία εκούσια προσπάθεια τύφλωσης και διαστρέβλωσης, γιατί δεν αντέχουμε τους καθρέφτες.

Για παράδειγμα, το παραμύθι περί «βαριάς βιομηχανίας» του τουρισμού τρέμει και ψυχορραγεί κάθε φορά που ένας εξωγενής παράγοντας κλονίζει τα πήλινα πόδια του. Μια πανδημία, ένας κοντινός πόλεμος, κάποιες αλλαγές σε συναλλαγματικές ισοτιμίες, και η βαριά βιομηχανία μετατρέπεται σε συνοικιακή βιοτεχνία.

Ταΐζουμε το φαντασιακό μας με σκέτο αέρα, όμως η Ιστορία αλλά και η ψυχολογία έχουν αποφανθεί τελεσίδικα πια πως τα συλλογικά παραμύθια τα έχουν ανάγκη όσοι τρώνε πόρτες τη μία μετά την άλλη στον προσωπικό τους βίο. Δεν αντέχεται τόση ήττα, κάπου μακριά θα πρέπει να νικάμε και λίγο...

Αν σε όλα αυτά προσθέσουμε και την εξόχως ανιστόρητη – πλην ελαχίστων εξαιρέσεων – πεποίθηση περί ξένης βοήθειας στα ζόρια μας, το έχουμε στήσει μια χαρά το παραμύθι μας, το οποίο δεν μας περιλαμβάνει όμως, δεν έχει απαιτήσεις από εμάς, όλες οι λύσεις έρχονται από αλλού.

Και επειδή ο μηδενισμός είναι επίσης αγαπημένο εθνικό άθλημα, αλλά όχι για όλους, ας αναλογιστούμε ότι δεν έχουμε καταφέρει και λίγα στα τελευταία διακόσια χρόνια. Φυσικά έχουμε και τις νίκες μας. Αλλά δεν τις φροντίζουμε ή δεν τις εκτιμάμε. Πάντα ζαχαρώνουμε τους απέναντι που φαίνεται πως έχουν καλύτερα διαφημισμένες ζωές από τις δικές μας. Πιστεύουμε ως πραγματικότητα εκείνο που θα θέλαμε να ήμασταν.

Δεν είναι κακό να φανταζόμαστε την καλύτερη εκδοχή του εαυτού μας – είναι κινητήριο δύναμη -, κακό είναι να την έχουμε εκχωρήσει σχεδόν οριστικά, να έχουμε παραιτηθεί από τη διεκδίκησή της και να νομίζουμε πως νικάμε. Και οι αληθινές νίκες δεν είναι απέναντι στους άλλους, αλλά πάντα απέναντι στον εαυτό μας.

Κείμενο 3

Ο ποιητής και το ποίημα

Το ποίημα είναι του Γιώργη Παυλόπουλου (1924-2008) και περιλαμβάνεται στη συγκεντρωτική έκδοση «Τα ποιήματα, 1943-2008» (Αθήνα, 2017: εκδ. Κίχλη).

I	
Ξαφνικά το ποίημα σκόνταψε	1
κι έπεσε πάνω στ' αγκάθια.	
Το κοίταξε σχεδόν αδιάφορος	
είχε κουραστεί πια να το προσέχει.	
Την ίδια νύχτα στον καθρέφτη	5
Είδε το σώμα του γεμάτο αγκάθια.	
II	
Χιόνιζε. Το ποίημα ξεπαγιασμένο	
του χτύπησε την πόρτα.	
Έτρεξε και του άνοιξε, το πήρε	
και το ζέστανε στην αγκαλιά του.	10
Μα σαν ζεστάθηκε άρχισε να τον τυλίγει	
γύρω στον λαιμό και να τον πνίγει.	
IV	
Σ' αγαπώ είπε στο ποίημα	
και το αγκάλιασε παράφορα.	
Εκείνο δε μίλησε.	15

Τον φίλησε στο στόμα ξέροντας
Πως πάντα το ξεχνούσε
για χίλια άλλα ποιήματα.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

Να χαρακτηρίσεις ως σωστή (Σ) ή λανθασμένη (Λ) καθεμία από τις παρακάτω περιόδους με βάση το Κείμενο 1 και να αιτιολογήσεις την απάντησή σου, καταγράφοντας στο απαντητικό φύλλο το κατάλληλο χωρίο του κειμένου:

1. Η παράδοση έχει σήμερα θετική σημασία και, οτιδήποτε διαφοροποιείται από αυτήν, αξιολογείται αρνητικά.
2. Η παράδοση και η νεωτερικότητα είναι αντιθετικές έννοιες και προσδιορίζουν ανάλογης μορφής κοινωνίες.
3. Η παράδοση σήμερα είναι τρόπος ζωής που διαιώνίζεται από γενιά σε γενιά χωρίς κρατική παρέμβαση.
4. Οι κύριοι ελληνικοί φορείς που ασχολούνται με την παράδοση αναβιώνουν και αναπαριστούν έθιμα.
5. Ο σύγχρονος άνθρωπος, ενώ απορρίπτει τον παραδοσιακό τρόπο ζωής, ταυτόχρονα χρησιμοποιεί την παράδοση ως τρόπο, για να επιλύσει τα ψυχολογικά του αδιέξοδα.

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο(μονάδες 10)

Αν ο στόχος του αρθρογράφου στην τελευταία παράγραφο του Κειμένου 1 είναι να προβληματίσει τον αναγνώστη σχετικά με την αντιφατική στάση του σύγχρονου ανθρώπου απέναντι στην παράδοση, να εντοπίσεις 5 σχόλια, γλωσσικά ή με σημεία στίξης, που να υποστηρίζουν την πρόθεσή του, και να συμβάλλουν στη διαμόρφωση του ύφους του αποσπάσματος.

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο(μονάδες 10)

α. Πώς αντιλαμβάνεσαι τη χρήση του α' πληθυντικού προσώπου στη φράση του Κειμένου 2 «*οι αληθινές νίκες δεν είναι απέναντι στους άλλους, αλλά πάντα απέναντι στον εαυτό μας*», σε σχέση και με την πρόθεση του αρθρογράφου; Να αναπτύξεις την άποψή σου σε 40-50 λέξεις. (μονάδες 5)

β. Να εντοπίσεις τρία (3) στοιχεία προφορικότητας στη χρήση της γλώσσας του Κειμένου 2 (μονάδες 3) και να δείξεις ποιος είναι ο ρόλος τους στη διαμόρφωση του ύφους του λόγου (μονάδες 2).

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Ποια σχέση αναπτύσσεται ανάμεσα στον ποιητή και στο ποίημα, με άλλα λόγια ανάμεσα στον δημιουργό και το δημιούργημά του; Να απαντήσεις με στοιχεία από το Κείμενο 3 και να εκθέσεις και την προσωπική σου άποψη σε 150-200 λέξεις.

Μονάδες 15